

Roland Palm/Mats Larsson
Tfn: 08-508 301 01

Datum

2008-01-27

Sidnummer

1 (36)

Dnr 21-94/2009

KNs sammanträde

2008-02-10

Ärendenummer

Årsredovisning för kyrkogårdsnämnden år 2008.

Förslag till beslut

Kyrkogårdsnämnden godkänner årsredovisningen och överlämnar den till kommunfullmäktige och till nämndens revisorer.

Mats Larsson, förvaltningschef

Göran Höglund, administrativ chef

UTLÅTANDE

Ärendets beredning

Ärendet har beretts inom förvaltningschefens stab på underlag från förvaltningens samtliga avdelningar. Samråd med de fackliga organisationerna har ägt rum 2009-01-29.

Förvaltningens förslag

INLEDNING

Nämnden ska årligen lämna en årsredovisning, tidigare benämnt verksamhetsberättelse och bokslut. Stadsledningskontoret utfärdar anvisningar för nämndens arbete med årsredovisningen inklusive tekniska anvisningar för bokslutet. Nämndens årsredovisning utgör underlag till stadens årsredovisning och uppföljning av kommunfullmäktiges budget 2008. Nämndens årsredovisning ska fokusera på uppföljning av kommunfullmäktiges tre inriktningsmål samt hur nämnden bidragit till att uppfylla dessa samt innehålla en analys av det ekonomiska utfallet. Nämndens årsredovisning upprättas i ILS-webb. Nämndens verksamhetsberättelse och bokslut ska också lämnas till stadens revisorer för beredning av frågan om ansvarsfrihet för respektive nämnd.

Kyrkogårdsnämndens verksamhetsplan för 2008 utarbetades med utgångspunkt från den budget som kommunfullmäktige fastställde den 19 oktober 2007. Nämndens verksamhet har, enligt verksamhetsplanen, styrts med hjälp av en enklare typ av kvalitets-, miljö- och ekonomistyrningsmål än den av fullmäktige beslutade målhierarkin.

SAMMANFATTANDE ANALYS

Kyrkogårdsnämnden har år 2008 till fullo genomfört sitt samhällsuppdrag som huvudman för begravningsverksamheten och i huvudsak uppnått de verksamhetsmål som fastställts i nämndens verksamhetsplan. Nämndens verksamhet, som till allra största del är en ren tjänsteproduktion, har genomförts inom given budget. Volymen av de tjänster som nämnden genomfört under året bestäms dock i mycket liten omfattning av nämndens eget agerande utan speglar hur och var anhöriga till avlidna stockholmare och en del ”icke stockholmare” väljer att genomföra begravningsceremoni, eventuell kremation, gravsättning eller gravskötsel. Nämnden har genomfört sitt samhällsuppdrag att ge just den service i begravningsverksamhet och gravskötsel som människor efterfrågar. Detta uppdrag har genomförts så att största möjliga valfrihet garanterats de anhöriga och till bästa möjliga kvalitet och miljöanpassning inom de givna ekonomiska ramarna

Nämndens mål att minska tid mellan dödsfall och begravningsceremoni med två dagar har inte uppnåtts. Det beror på omständigheter som nämnden inte råder över. Kännedomen hos stockholmarna att Skogskyrkogården är ett världsarv är oförändrad jämfört med år 2007. Nämnden redovisar ett ekonomiskt överskott på 1,0 Mkr. Nämndens investeringsbudget har inte fullt ut tagits i anspråk beroende på att större projekt som modernisering av Skogskrematoriet och ny begravningsplats på Järvaområdet skjutits framåt något i tiden. Antalet ceremonier i stadens begravningskapell har varit 2 835 mot 2 947 år 2007 och antalet kremationer 7 509 (7 556). På stadens begravningsplatser har 5 490 askor/urnor och 555 kistor gravsatts. Motsvarande siffror 2007 var 5 427 respektive 604. Serviceverksamheten har omfattat uppdrag för 81 364 gravplatser. År 2007 var motsvarande antal 81 460.

Den uppmärksamhet som begravningsbranschen fick efter SVT:s program ”Uppdrag granskning” kritiska reportage om en kistgravsättning i Vännäs församling, Luleå stift har föranledde kyrkogårdsnämnden att tillsammans med branschorganisationen SKKF genomföra ett etikseminarium för bl a samtliga anställda i förvaltningen.

STOCKHOLM SKA VARA EN ATTRAKTIV TRYGG OCH VÄXANDE STAD FÖR BOENDE, FÖRETAGANDE OCH BESÖK.

Världsarv och besöksnäring

Skogskyrkogården är ett av UNESCO:s 878 världsarv. Under 2008 har förvaltningen fortsatt arbeta med att göra stadens enda världsarv känt som ett viktigt besöksmål i Stockholm och regionen. Enligt Utrednings- och statistikkontoret (USK) s k Bussundersökningar känner varannan Stockholmare till att Skogskyrkogården är upptagen på UNESCO:s världsarvslista.

Den publika visningsverksamheten sköts av Stockholms stadsmuseum. Nytt avtal för denna samverkan har tecknats till och med år 2010 och innebär bland annat ett utökat antal allmänna visningar samt att visningar kan bokas på flera språk. Här säkerställs även att verksamheten och guidernas kompetens kvalitetssäkras och att verksamheten får en bokningsfunktion med högre tillgänglighet. I arbetet med att marknadsföra Skogskyrkogården har förvaltningen samverkat med Stockholm Visitors Board, andra intresseorganisationer och myndigheter. Öppethållandet vid Skogskyrkogårdens informationscentrum (Visitors Center) har utökas för att möta besökarnas behov enligt kundundersökningar 2007.

Närmare 4000 personer har betalt för en guidad visning att jämföra med ca 3500 år 2007. I USK:s brukarundersökning ”Den guidade visningen och Visitors Center” (slutrapport 2008-10-07) gavs guiderna från Stockholms stadsmuseum högsta betyg. Hela 98 % av deltagarna tyckte att guidningen var prisvärd. Deltagarna uppgav också att de fått en markant ökad kunskap om Skogskyrkogården efter ha deltagit i en guidad visning.

Sedan juni månad har världsarvet Skogskyrkogården fått en egen hemsida, www.skogskyrkogarden.se. Den är i första hand riktad till turister och besökare.

Miljöarbetet

Förvaltningen har fortsatt att miljöanpassa verksamheten vad gäller utsläpp, återvinning och arbetsmetoder. Åtgärder har vidtagits för att minska energianvändning i byggnader, minska användning av vatten för bevattnings samt skapa en bättre avfallshantering. Förvaltningen byter successivt ut maskin- och fordonspark med sikte på att enbart använda förnyelsebara energikällor. Förvaltningen använder miljöbilar för i stort sett alla förvaltningens interna biltransporter. Under året har ytterligare en miljöbil införskaffats. Nu återstår endast ett bensindrivet och ett dieseldrivet fordon att byta ut. För persontransporter och lättare transporter inom kyrkogårdarna används i huvudsak elfordon.

Arbetet med systematiskt miljöarbete enligt ISO 14001 på Räcksta begravningsplats och Räcksta krematorium har fullföljts enligt plan. All tillsvidareanställd personal i förvaltningen har under hösten genomgått en miljöutbildning utifrån erfarenheterna i pilotprojektet. I pilotprojektet återstår skriftlig dokumentering av vissa rutiner och projektet beräknas vara avslutat före sommaren 2009.

Förbättrad tillgänglighet för funktionshindrade

Det till kyrkogårdsnämnden knutna handikapprådet har vid flera tillfällen förlagt sina möten ute på begravningsplatserna. Därmed kan rådet på plats lämna värdefulla synpunkter och önskemål om förändringar och förbättringar av tillgänglighet.

Under året har rådet bl a deltagit i referensgrupp avseende förvaltningens nya skyltprogram. Vidare har förslag tagits fram om hur tillgången till toaletter på begravningsplatserna kan förbättras. Rådet har också medverkat till valet av de 60 nya parkbänkar som förvaltningen införskaffat.

KVALITET OCH VALFRIHET SKALL UTVECKLAS OCH FÖRBÄTTRAS.

Ny begravningsplats på Järva

Kyrkogårdsförvaltningen arbetar sedan flera år tillsammans med bl a stadsbyggnadskontoret och exploateringskontoret med att finna ett läge för en ny begravningsplats på Järvafältet. Under 2008 har en översiktlig markkartering genomförts liksom en ny inventering och genomgång av fornminnen. Förvaltningen har beräknat att det långsiktiga behovet av mark för en ny begravningsplats som kan inrymma tillräckligt många kistgravplatser skulle behöva vara minst 25 ha. Det akuta behovet av kistgravar har klarats av genom utbyggnad på Spånga kyrkogård och Räcksta begravningsplats samt genom att förvaltningen aktivt arbetat med att återta och sedan återupplåta utgångna gravrätter.

Stadsbyggnadsnämnden beslutade den 11 december 2008 att godkänna ”Startpromemoria för planläggning av ny begravningsplats i Järva friområde”. Därmed finns ett politiskt beslut att påbörja ett detaljplanearbete för att säkerställa ett något mindre område än 25 ha vid korsningen av E18 och Akallälänken, söder om Hästa gård för begravningsändamål.

Detaljplanen ska tillåta en successiv utbyggnad av området. Som en första utbyggnadsetapp ska en lokal begravningsplats för Järvafältets befolkning göras. Fortsatt utbyggnad ska ske i takt med att behovet av kistgravar i norra och nordvästra Stockholm ökar. Som underlag för den successiva utbyggnaden ska en arkitekttävling utlysas så snart en detaljplan är klar.

Avtal med Judiska Församlingen

Kyrkogårdsnämnden ansvarar sedan april 2008 för markskötsel och gravöppningar på de fyra judiska begravningsplatserna i staden på uppdrag av Judiska församlingen i Stockholm. Förvaltningens bedömning är att de genomförda förändringarna fungerat tillfredställande och inneburit såväl ekonomiska som kvalitetsmässiga vinster för såväl nämnden som den Judiska församlingen i Stockholm .

Utbyggnad av gravskicket gemensamma askgravplatser

Nämnden har under året byggt en ny gemensam askgravplats på Skogskyrkogården i anslutning till de två redan befintliga. Dessutom har förslag tagits fram för en ny gemensam askgravplats på Norra Begravningsplatsen. Askgravplatsen kommer tas i bruk under 2009.

Skogskrematoriet

Kyrkogårdsnämnden tog vid junisammanträdet ställning till val av alternativ för modernisering av Skogskrematoriet. Beslutet blev att bygga ett nytt krematorium i nära anslutning till det befintliga krematoriet. Därmed följde nämnden den rekommendation som den tekniska förstudien av extern konsult presenterade 2007. Stockholms stadsmuseum studerade under våren 2008 de kulturhistoriska och antikvariska förutsättningarna för moderniseringen och kom fram till samma slutsats att nybyggnation är det mest lämpade. Nämndens gjorde följande uttalande i samband med beslut:

”Sverige bör ligga i framkant tekniskt och miljömässigt avseende krematorieverksamhet både vad gäller kunskap och driftformer för att säkerställa minsta möjliga påverkan på luft, jord och vatten. Den nya anläggningen bör innehålla senaste nytt i forskningshänseende i syfte att vara internationellt vägledande avseende arbetsmiljö och krematorieteknik för drift, buller och utsläpp samt energieffektivitet och värmeåtervinning”.

Under 2008 har fortsatta förberedelser vidtagits inom förvaltningen för att driva på arbetet med moderniseringen. En projektgrupp har bildats som bl a arbetar med att ta fram ett programförslag för det nya krematoriet. Det är ett viktigt underlag för den arkitekttävling som är tänkt att genomföras under 2009. Nämnden planerar att inkomma med förslag till genomförandebeslut till kommunstyrelsen i februari 2009.

STADENS VERKSAMHETER SKALL VARA KOSTNADSEFFEKTIVA.

Budgeten skall vara i balans.

Invånarna i Stockholm har Sveriges lägsta begravningsavgift, 7 öre per skattekrona. Nämnden redovisar ett överskott om 1,0 Mkr netto eller ca 1% av nettobudgeten. Kostnaderna i den ordinarie driftverksamheten har ökat med ca 2,5 % jämfört med år 2007. Samtidigt har intäkterna ökat med 7,6 %. Investeringsbudgeten redovisar ett överskott om 10,4 Mkr. Arbetet med förprojektering avseende modernisering av Skogskrematoriet och planering av ny begravningsplats på norra Järva har endast i begränsad omfattning belastat avsatta investeringsmedel.

STOCKHOLM SKA VARA EN ATTRAKTIV, TRYGG OCH VÄXANDE STAD FÖR BOENDE, FÖRETAGANDE OCH BESÖK

Kyrkogårdsnämnden ska enligt sin verksamhetsplan år 2008:

- öka tillgängligheten på stadens begravningsplatser
- förbättra informationen om begravningsverksamheten samt om de olika begravningsplatsernas värde som besöksmål
- ta emot kulturturister och fackbesök samt genomföra guidade visningar på sina kulturhistoriskt värdefulla begravningsplatser i syfte att skapa intresse för begravningsplatsernas kulturella, arkitektoniska och samhällshistoriska värden.
- vårda världsarvet Skogskyrkogården så att det bibehåller sitt värde som attraktivt besöksmål
- vidareutveckla Tallumpaviljongen som informationscentrum/Visitors Center för världsarvet Skogskyrkogården och kyrkogårdsförvaltningen.
- genomföra visningar av världsarvet i syfte att skapa intresse för det internationella sammanhanget genom UNESCO
- utveckla världsarvet som en tydlig del i stadens besöksnärsarbete.

KF:s MÅL FÖR VERKSAMHETSOMRÅDET:

I.1 Stockholm stad ska bli norra Europas mest företagsvänliga stad

KF:s indikatorer	Periodens utfall	Prognos helår	Årsmål	KF:s årsmål	Period
□ Andel upphandlad verksamhet i konkurrens	18,3%		20 %	öka	Årsredovisning 2008

Andelen upphandlad verksamhet var 2007 18,3 % av nämndens totala kostnader. Årsmålet var att andelen under år 2008 skulle öka till 20 %. Det ekonomiska bokslutet för 2008 visar att 18,5% av nämndens totala kostnader var upphandlad verksamhet.

Noteras kan att nämnden därutöver gav ca 7 Mkr i ersättning till de församlingar i Stockholm som har allmänna begravningsplatser för kostnader

de har för sin begravningsverksamhet. Församlingarna anlitar i sin tur entreprenörer i varierande omfattning.

Samarbete med begravningsbyråbranschen

Dialogen mellan förvaltningen och begravningsbyråerna har fortsatt i konstruktiv och positiv anda under 2008 med regelbundna möten. Tillsammans bär vi ”nollvisionen”, att inga fel eller avvikelser som drabbar tredje person vid begravningsceremoni eller gravsättning ska uppkomma. Frågor som diskuterats under året var hur våra kapell ska nyttjas och förbättras, bokningsrutiner via Internet, transporter, lokaler för bisättning, krematoriebeställningar, ansvar för att transportpersonal har erforderlig truckutbildning, organistorganisationen m.m. Förvaltningen visade också upp Galärvarvskyrkogårdens gemensamma askgravplats under våren och informerade byråerna om detta relativt nya gravskick.

KF:s MÅL FÖR VERKSAMHETSOMRÅDET:

I.6 Stockholmarna ska uppleva ett rikt, varierat och tillgängligt kultur- och idrottsliv

KF:s aktiviteter	Startdatum	Slutdatum	Avvikelse
● Genomföra informations- och marknadsföringsinsatser för att göra Skogskyrkogården som världsarv mer tillgänglig för besökare	2008-01-01	2009-12-31	

Världsarv och besöksnäring

Förvaltningen har under året fortsatt arbetet med att tillgängliggöra världsarvet Skogskyrkogården. Nära samverkan med Stockholm Visitors Board i kommunikationsprojekt har säkerställt professionellt utvecklingsarbete mot besöksnäringen. En ny hemsida för världsarvet som besöksmål har producerats och fått goda omdömen av branschorganisationer och besökare. Stockholms stadsmuseum administrerar och utför den publika visningsverksamheten vid Skogskyrkogården (och nytt för år 2008 även vid Norra begravningsplatsen). Förvaltningen har låtit undersöka visningarnas måluppfyllelse genom brukarundersökning utförd av USK. Den visar att kunskaperna ökade markant inom de utvalda ämnesområdena under en visning. Av de åtta utvalda kvalitetsaspekterna på visningar får samtliga toppbetyg, högst värderas guidernas engagemang och sakkunskap.

Under året har närmare 4 000 personer betalat för en guidad visning av världsarvet Skogskyrkogården genom bokade och allmänna visningar, vilket är en ökning gentemot föregående år. Visningsverksamheten är helt självfinansierad. Under höstlov och i samband med allhelgonahelgen genomfördes även visningsprogram speciellt riktade mot barn och familjer. Under sommaren deltog Världsarvet Skogskyrkogården i både Kulturfestivalens och Pridefestivalens program.

Världsarvsrådet för Skogskyrkogården har sammanträtt 5 ggr under året och består av representanter för Kyrkogårdsförvaltningen, Länsstyrelsen och Stockholms stadsmuseum (SSM). Återkommande frågor under året har varit: modernisering av Skogskrematoriet, samarbetet mellan kyrkogårdsförvaltningen och SSM för att levandegöra världsarvet,

föryngring av tallbeståndet, skyltprogram, pågående underhållsåtgärder, förvaltningsplan, ny webbplats för världsarvet samt samverkan skola/förskola och världsarvet.

Utveckling av Visitors Center

Förvaltningen har under 2008 fortsatt att utveckla Visitors Center som en kunskapsplats för Världsarvet Skogskyrkogården och servicecenter för besökare på begravningsplatsen och i Stockholms stad. Öppethållandetiderna utökades och bemanningen förstärktes jämfört med 2007. En femtedel av besökarna till Skogskyrkogårdens Visitors Center var utländska. Den största utländska gruppen är japaner, följda av spanjorer. Vid gynnsamt väder har Visitors Center omkring 800 besökare/vecka. Den gröna tunnelbanelinjen var avstängd under sommaren vilket påverkade besöksantalet, trots det har fler än 10 000 personer besökt besökscentret. I USK:s publikundersökning från sommaren 2008 gav besökarna medarbetarna högsta betyg beträffande hjälpsamhet och service. Det framgår av undersökningen att flera inte kunnat betygsätta centrets hela utbud för att de helt enkelt inte hittat det eller förstått att det var tillgängligt.

Världsarvets geografiska gräns.

Riksantikvarieämbetet har tidigare påpekat för kyrkogårdsnämnden att världsarvets geografiska gräns och buffertzonen inte tillräckligt tydligt har definierats. Under 2008 har det vid förnyad dialog med ämbetet framkommit att UNESCO inte längre kräver av länder med en väl utbyggd planlagstiftning, som exempelvis Sverige, att definiera buffertzoner. Det återstår därför för nämnden att definiera världsarvets gräns. Skogskyrkogårdens mur bildar en naturlig gräns för världsarvet. I sak handlar det därför om hur entrén från Sockenvägen skall hanteras. Ett ärende i frågan kommer att tillställas nämnden och eventuellt kommunstyrelsen under 2009.

Skyltprogram

År 2010 ska Stockholm vara världens mest tillgängliga huvudstad – en stad för alla, oavsett funktionshinder. Detta mål beslutades av kommunfullmäktige 1998. Kyrkogårdsförvaltningen har därför tagit initiativ till att förbättra skyltning och information vid begravningsplatserna. Som första projekt har Skogskyrkogården utsetts. Förutom de som normalt besöker en begravningsplats innebär Skogskyrkogårdens status som världsarv att många turister och tillfälliga gäster också behöver information och vägvisning. En förstudie och projektering med skyltplan genomfördes under 2008 och ansökan enl. kulturminneslagen om genomförande skickades in till tillståndsmyndigheten i slutet av året. Förvaltningen planerar att genomförandet av skyltprogrammet för Skogskyrkogården sker under första halvåret 2009.

NÄMNDMÅL:**Stockholmarna ska veta att Skogskyrkogården är ett världsarv**

Nämndens indikatorer	Periodens utfall	Prognos helår	Årsmål	Period
● Kännedomen om världsarvet Skogskyrkogården ska öka	49%		50 %	Årsredovisning 2008

Kyrkogårdsförvaltningen har använt sig av Utrednings- och statistikkontorets så kallade Stockholmsbussundersökning för att få reda på om stockholmarna känner till att Skogskyrkogården är ett världsarv. Vid de två mättillfällena under 2008 kände 51 % respektive 47 % av Stockholmarna till att Skogskyrkogården är upptagen på UNESCO:s världsarvslista. Det är en oförändrad andel jämfört med år 2007 då 49 % angav korrekt svar på den ställda frågan:

”I Stockholm finns ett av UNESCO:s världsarv, vilken av följande platser är det ?”

Svarsalternativ: Gamla stan/Stockholms stadshus /Skogskyrkogården /Vet ej.

Brukarundersökning

Under året har Utrednings och statistikkontoret på nämndens uppdrag genomfört brukarundersökningen ”Den guidade visningen och Visitors Center” (slutrapport 2008-10-07)

Allhelgonahelgen 2008

Under allhelgonahelgen hade kapellen på samtliga begravningsplatser öppet för meditation, ljusständning alt. konserter. Ett tillfälligt informationscenter med praktisk hjälp till söktjänsten hittagraven.stockholm.se ordnades vid huvudentrén vid Skogskyrkogården under lördagen. Samma dag, Alla helgons dag, ordnades också att gasblossen vid utomhusceremoniplatsen på Skogskyrkogården och vid Sandsborgskapellet tändes vid skymningen. En särskild händelse var återinvigningen av Erik Gunnar Asplunds sortivägg i Heliga korsets kapell vid Skogskyrkogården. Vid Norra Begravningsplatsen och Skogskyrkogården anordnade förvaltningen guidade visningar av begravningsplatsen. Denna ”gravsmyckningshelg” följdes upp i massmedia med inslag i radio och TV samt med ett stort antal artiklar i tidningar.

KF:s MÅL FÖR VERKSAMHETSOMRÅDET:**I.7. Stockholm ska upplevas som en ren, vacker och trygg stad.**

Kyrkogårdsnämnden ska enligt sin verksamhetsplan år 2008:

- fortsätta att utveckla riktlinjer för begravningsplatserna som kombinerar tillgänglighet med krav på rofyllighet.
- fortsätta att miljöanpassa verksamheten vad avser utsläpp, drift och återvinning genom att kontinuerligt följa förbränningsprocess och rökgasrening i krematorierna och omedelbart vidta åtgärder vid onormala mätvärden.

- fortsätta utbyte av maskin- och fordonspark med sikte på förnyelsebara energikällor respektive minskad miljöpåverkan.
- i största möjliga utsträckning använda miljöbensin och etanol (E85) i sina maskiner och bilar.
- minska mängden osorterat avfall.

KF:s indikatorer	Periodens utfall	Prognos helår	Årsmål	KF:s årsmål	Period
□ Andel miljöbilar i stadens fordonspark inkl. leasade fordon exkl. utrycknings- och specialfordon	80%		90 %	öka	Årsredovisning 2008
● Andel upphandlingar av datorer och övrig elektronikutrustning, kontorsmöbler, textilier, däck, städkemikalier och städtjänster där krav ställts på att prioriterade miljöskadliga ämnen inte ingår	100 %		0 %	öka	Årsredovisning 2008
● Andel inköpta ekologiska livsmedel i staden i kronor av totala värdet av inköpta livsmedel	100 %	0 %	0 %	öka	Årsredovisning 2008
□ Elförbrukning (alla nämnder)	3 942 000 kWh		2 900 000 kWh	minska	Årsredovisning 2008
■ Andel av stadens verksamheter som sorterar ut förpackningar, papper och matavfall (alla nämnder)	100 %		100 %	100 %	Årsredovisning 2008
Andel förnyelsebart drivmedel i stadens egna och leasade etanol- och fordonsgasfordon	93%		90 %	öka	Årsredovisning 2008

Ren, snygg och trygg utemiljö

Allt klotter som upptäckts på stadens begravningsplatser har sanerats med högsta prioritet. 24-timmarsgarantin har i stort sett kunnat uppfyllas. En hel del klotter har förekommit främst på murar kring Skogskyrkogården och Sandsborgskyrkogården. På fastigheter har klotter förekommit i begränsad omfattning.

Miljöfrågor

Miljöarbetet

Det målmedvetna miljöarbetet inom nämndens verksamheter har fortsatt under året. Arbetet har inriktats på att genom utbildning och övervakning främst minimera utsläpp från krematorierna samt att arbeta för att verksamhetens miljöpåverkan i övrigt blir så liten som möjligt. Nämnden ligger långt framme när det gäller miljöeffektiva transporter och inköp av miljöanpassade varor och tjänster. Åtgärder med energieffektivisering av byggnader, avfallshantering samt att minska användningen av vatten för bevattning har genomförts under året.

Miljöledningsgrupp

Inom det integrerade ledningssystemets ram har förvaltningen arbetat vidare med miljöarbetet ute på de olika enheterna. Representanter för enheterna tillsammans med förvaltningens miljösamordnare och delar av förvaltningsledningen har utgjort förvaltningens miljöledningsgrupp. Miljösamordnaren har varit gruppens sekreterare och förvaltningschefen dess ordförande. Genom denna konstruktion har miljöarbetet naturligt blivit en del i det integrerade ledningssystemet.

Systematiskt miljöarbete

Arbetet med systematiskt miljöarbete enligt ISO 14001 på Råcksta begravningsplats och Råcksta krematorium har fortsatt enligt plan. Arbetet har bedrivits i projektform inom enheterna. Miljöutredningarna för respektive enhet färdigställdes 2007 och under följande del av året har listor på vad som krävs enligt ”lag och författning”, miljöaspektlistor samt verifiering av avfallshantering och avfallsströmmar färdigställts. Under 2008 har projektet fortsatt med att dokumentera rutiner och mål.

All tillsvidareanställd personal i förvaltningen har under hösten genomgått en miljöutbildning utifrån erfarenheterna i pilotprojektet. I pilotprojektet återstår skriftlig dokumentering av vissa rutiner och projektet beräknas vara avslutat före sommaren 2009. Erfarenheterna från detta pilotprojekt kommer att ligga till grund för det fortsatta miljöarbetet inom hela kyrkogårdsförvaltningen.

Miljöbilar och miljöeffektiva transporter

Förvaltningen använder miljöbilar för i stort sett alla förvaltningens interna biltransporter. Under året har ytterligare en miljöbil införskaffats. Förvaltningen har därmed ökat andelen miljöbilar från 78% till 80%. På grund av försening i leveransen uppnår förvaltningen inte årsmålet på 90% andel miljöbilar. Nu återstår endast ett bensindrivet fordon som kommer att bytas ut under mars månad 2009 och ett dieseldrivet fordon kommer att bytas ut under hösten 2009. För persontransporter och lättare transporter inom kyrkogårdarna används i huvudsak elfordon. Vid byte av bilar har förvaltningen också strävat efter allt mer resurssnåla bilar. Vid upphandling av nya traktorer och andra större arbetsmaskiner för utbyte har särskild vikt lagts vid att maskinerna ska ha låg miljöbelastning. Upphandling av transporter av kistor i samband med

begravningsceremoni och gravsättning har skett på ett sätt, som ger transportören incitament för att minska det totala antalet transporter.

Förnyelsebart drivmedel

De två bilar som drivs med bensin respektive diesel används endast för kortare transporter. Miljöbilarna används för längre transporter och tankas alltid med etanol. Förvaltningens sammantagna bedömning är att 93 % av transporterna under 2008 skett med förnyelsebart drivmedel.

Hållbar energianvändning

Förvaltningens inköp av elenergi sker enligt stadens centrala riktlinjer för grön energi. Där så är möjligt utnyttjar förvaltningen spillvärme från krematorierna för uppvärmning av sina lokaler. Från Räcksta krematorium levereras spillvärme från rökgaskylning till stadens fjärrvärmenät. Under 2008 har ca 1 600 MWh tillförts fjärrvärmenätet.

Åtgärder för att minska energianvändningen i förvaltningens lokalbestånd har genomförts i till exempel Stora gravkorets kapell, Norra begravningsplatsen (installation av värmepump), Västberga kapell (installation av värmepump) och kvarter 21 på Skogskyrkogården samt förråds- och arbetslokal Myrbaddet på Norra begravningsplatsen. Som ett led i att minska energiförbrukningen har inomhustemperaturen sänkts i fastigheter, förrådsutrymmen samt i kapell under tider då dessa inte nyttjas.

Miljöeffektiv avfallshantering

Allt avfall från stadens begravningsplatser har källsorterats för att på bästa sätt ta tillvara de resurser som kan återvinnas. Stor del av det biologiska avfallet har komposterats i egna anläggningar. Resterande avfall har till största del transporterats till förbränningsanläggningar för energiutvinning.

Den källsortering som sker genom besökarens försorg inom gravkvarteren ger idag två fraktioner, trädgårdsavfall, såsom växtrester, jord m.m. och restavfall, såsom papper, glas och metall.

Under 2008 har förvaltningen studerat vilka metoder för sortering och hantering av avfall på kyrkogårdar och begravningsplatser som är mest miljöanpassade. Detta har i första hand skett under arbetet med miljöutredningarna från Räcksta krematorium och begravningsplats.

Elförbrukning m m

Under 2008 har elförbrukningen minskat med 221 000 Kwh eller 5% jämfört med 2007, från 4 163 000 Kwh till 3 942 000 Kwh. Förvaltningens årsmål att komma ned på 2 900 000 Kwh byggde på en felberäkning och är inte realistisk

Verksamheter som sorterar ut förpackningar, papper och matavfall.

Samtliga arbetsplatser har system för sortering av förpackningar, papper och i förekommande fall matavfall.

Tillgänglighet

Förbättrad tillgänglighet för funktionshindrade

Sedan slutet av 1995 finns ett till kyrkogårdsnämnden knutet handikappråd. Rådet har liksom tidigare år arbetat tillsammans med kyrkogårdsförvaltningen för att systematiskt åtgärda brister i tillgängligheten på stadens begravningsplatser. En särskild åtgärdslista har tagits fram. Listan tar upp vilka önskemål, förändringar och anordningar som handikapprådet i dialog med nämnd och förvaltning har aktualiserat för att nå ökad tillgänglighet. Rådet har haft sju protokollförda ordinarie sammanträden under året. De frågor som aktualiseras genom rådet liksom den ömsesidiga erfarenhetsuppbyggnad som sker genom studiebesök och formella överläggningar ger förvaltningen viktig information om behoven av bättre tillgänglighet. Rådet har upplevt att det är betydelsefullt att få besöka stadens begravningsplatser och på plats ge erfarenheter och synpunkter inom för rådet vitala intresseområden.

Under året har rådet bl a deltagit i referensgrupp avseende förvaltningens nya skyltprogram. Vidare har förslag tagits fram om hur tillgången till toaletter på begravningsplatserna kan förbättras. Rådet har också medverkat till valet av de 60 nya parkbänkar som förvaltningen införskaffat

KVALITET OCH VALFRIHET SKALL UTVECKLAS OCH FÖRBÄTTRAS.

Kyrkogårdsnämnden ska enligt sin verksamhetsplan år 2008:

- i samarbete med stadsbyggnadsnämnden och exploateringsnämnden säkerställa att en ny begravningsplats vid Norra Järva ska etableras
- ge god service och ändamålsenlig information i allt som rör begravningsverksamhet och gravskötsel.
- tillse att alla invånare i staden oavsett etniskt ursprung eller trosinriktning kan tillförsäkras en värdig gravplats.
- tillhandahålla ändamålsenliga lokaler för ceremonier i enlighet med Begravningslagen.

KF:s MÅL FÖR VERKSAMHETSOMRÅDET:**2.1 Stockholmarna ska erbjudas ökad valfrihet och mångfald**

KF:s indikatorer	Periodens utfall	Prognos helår	Årsmål	KF:s årsmål	Period
□ Antal genomförda avknoppningar	0		0 st	öka	Årsredovisning 2008
Nämnden ska erbjuda ceremonier och gravsättningar som efterfrågas av de anhöriga	100%		100 %	95 %	Årsredovisning 2008
KF:s aktiviteter		Startdatum	Slutdatum	Avvikelse	
● Planera för ett nytt krematorium vid Skogskyrkogården		2008-01-01	2009-12-31		
KF:s aktiviteter		Startdatum	Slutdatum	Avvikelse	
● I samarbete med kyrkogårdsnämnden, stadsbyggnadsnämnden och exploateringsnämnden säkerställa att en ny begravningsplats vid Norra Järva etableras		2008-01-01	2010-12-31		
● Tillhandahålla feriearbeten för skolungdomar		2008-01-01	2010-12-31		

KF:s indikator om avknoppningar kommenteras under rubrik "Särskilda redovisningar". Detsamma gäller KF:s aktivitet om att tillhandahålla feriearbeten för skolungdomar.

Ceremonier och gravsättningar som efterfrågas av de anhöriga

Kyrkogårdsnämnden ställer lokaler till förfogande för samtliga begravningsceremonier och genomför alla de gravsättningar som beställs. Detta är ett samhällsuppdrag som nämnden har som huvudman för begravningsverksamheten. Kravet måste klaras till 100 %. Alla eventuella avvikelser måste utredas i särskild ordning. Inga sådana avvikelser har rapporterats under året.

Ett nytt krematorium vid Skogskyrkogården

Kyrkogårdsnämnden tog vid junisammanträdet ställning till val av alternativ för modernisering av Skogskrematoriet. Beslutet blev att bygga ett nytt krematorium i nära anslutning till det befintliga krematoriet. Därmed följde nämnden den rekommendation som den tekniska förstudien av extern konsult presenterade 2007. Stockholms stadsmuseum studerade under våren 2008 de kulturhistoriska och antikvariska förutsättningarna för moderniseringen och kom fram till samma slutsats att nybyggnation är det mest lämpade. Nämndens gjorde följande uttalande i samband med beslut:

"Sverige bör ligga i framkant tekniskt och miljömässigt avseende krematorieverksamhet både vad gäller kunskap och driftformer för att säkerställa minsta möjliga påverkan på luft, jord och vatten. Den nya anläggningen bör innehålla senaste nytt i forskningshänseende i syfte att vara internationellt vägledande avseende arbetsmiljö och

krematorieteknik för drift, buller och utsläpp samt energieffektivitet och värmeåtervinning”.

Under 2008 har fortsatta förberedelser vidtagits inom förvaltningen för att driva på arbetet med moderniseringen. En projektgrupp har bildats som bl a arbetar med att ta fram ett programförslag för det nya krematoriet. Det är ett viktigt underlag för den arkitekttävling som är tänkt att genomföras under 2009. Nämnden planerar att inkomma med förslag till genomförandebeslut till kommunstyrelsen i februari 2009.

Ny begravningsplats vid Järva

Kyrkogårdsförvaltningen arbetar sedan flera år tillsammans med stadsbyggnadskontoret, exploateringskontoret, trafikkontoret och berörda stadsdelsnämnder med att finna ett läge för en ny begravningsplats på Järvafältet. Konkurrensen är dock hård med andra markanvändningar. Inget av de studerade områdena har de markförutsättningar som är ideala för en begravningsplats. De består till stor del av lera eller organisk jord med ett grundvatten i eller i anslutning till markytan. Det område som slutligen valts för fortsatt utredning ligger i korsningen mellan E18 och Akallavägen söder om Hästa gård. Området innehåller stora arealer med fornminnen. Under 2008 har därför en översiktlig markkartering genomförts liksom en ny inventering och genomgång av fornminnen. Markundersökningen visar att området inte utan omfattande markmodellering och dränering kan innefatta 25 ha för kistgravar, ett krav som varit en förutsättning för planarbetet. Det akuta behovet av mark för kistgravar har dock minskat då nämnden vidtagit andra åtgärder för möjliggöra kistbegravning på redan befintliga begravningsplatser.

Det fortsatta planarbetet inriktas i det långa perspektivet på att säkra en tillräckligt stor areal för en ny begravningsplats på Järvafältet för kistgravar. Inom detta område kommer i det korta perspektivet en mindre lokal begravningsplats på 5 – 10 ha för Järvafältets befolkning att lokaliseras. Denna begravningsplats kan sedan byggas ut i takt med att behovet av kistgravar ökar och när lämpliga jordmassor kan tas om hand från till exempel stadens framtida infrastrukturprojekt.

Stadsbyggnadsnämnden beslutade den 11 december 2008 att godkänna ”Startpromemoria för planläggning av ny begravningsplats i Järva friområde”. Därmed finns ett politiskt beslut att påbörja ett detaljplanearbete för att säkerställa ett något mindre område än 25 ha vid korsningen av E18 och Akallälänken, söder om Hästa gård för begravningsändamål.

Detaljplanen ska tillåta en successiv utbyggnad av området. Som underlag för den successiva utbyggnaden ska en arkitekttävling utlysas så snart en detaljplan är klar.

NÄMNDMÅL:

I samråd med begravningsbyråbranschen hjälpa anhöriga att förkorta tiden mellan dödsfall och ceremoni

Nämndens indikatorer	Periodens utfall	Prognos helår	Årsmål	Period
□ Minskning av antal dagar mellan dödsfall och ceremoni	0		2 dagar	Årsredovisning 2008

Tiden mellan dödsfall och ceremoni har varit oförändrat 30,5 dagar jämfört med 2007.

Sveriges Begravningsbyråers Förbund (SBF) har genomfört en egen mätning för hela länet som bygger på statistik för enbart november månad. Denna studie visade ett genomsnitt på drygt 28 dagar mellan dödsfall och ceremoni vilket var högst i landet (dödsdag och ceremonidag oräknat). Huvudorsak till problemet är att anhöriga i storstadsregioner efterfrågar vissa veckodagar för begravningsceremoni, oftast fredagar. En annan orsak kan vara svårighet att få officiant till begravningsceremonin. När svenska kyrkans lokaler används kan också svårighet att få tillgång till församlingshemmet för begravningskaffe vara en orsak. Förvaltningen har försökt bidra till en lösning genom att erbjuda ytterligare öppethållande vid de mest efterfrågade kapellen. Exempelvis används Skogskapellet vid Skogskyrkogården betydligt mer idag än för några år sedan.

Etikfrågor i begravningsverksamheten

Under maj månad uppmärksammade Sveriges Televisions program "Uppdrag granskning" begravningsverksamheten i Sverige. I TV-programmet beskrevs en kistgravsättning i Vännäs församling i Luleå stift där kistan sänktes ner i graven hängande i skopan på en hjullastare och där kistlocket troligen knäcktes med en grävskopa innan återfyllning av graven gjordes.

Denna händelse förväntas leda till åtal för brott mot griftefriden och strider också mot god begravningsetik.

Sådana arbetsmetoder förekommer inte i Stockholm. Kyrkogårdsnämnden reagerade ändock kraftigt mot det inträffade. Händelsen väckte också oro bland gravrättsinnehavare och anhöriga till avlidna i Stockholm. Det blev därför vanligare att anhöriga stannade kvar efter begravningsceremonin och följde återfyllningen av kistgraven. Den uppmärksamhet som begravningsbranschen fick efter SVT:s program föranledde kyrkogårdsnämnden att tillsammans med branschorganisationen SKKF genomföra ett etikseminarium för bl a samtliga anställda i förvaltningen.

Begravningsverksamhet för alla

Kyrkogårdsnämnden har till fullo uppfyllt kraven enligt begravningslagen att som är huvudman för begravningsverksamheten ansvara för begravningsverksamheten för alla stockholmare oavsett kön, ålder, etnisk tillhörighet, religiös eller annan bakgrund. Genom det statligt reglerade clearingsystemet har stockholmare även kunnat gravsättas på andra ställen i Sverige. På samma sätt har nämnden tagit ansvar för att även icke stockholmare har kunnat gravsättas på stadens begravningsplatser. Nämnden har till andra huvudmän för begravningsverksamheten betalt ut clearingsättning för stockholmare som bisatts, kremerats, transporterats och/eller gravsatts på begravningsplatser som inte är stadens

egna. Den utbetalda summan för år 2008 (2007) är 5,9 (6,9) Mkr. Nämnden har på motsvarande grund erhållit ersättning från andra huvudmän med 6,5 (6,0) Mkr.

Valfrihet och mångfald

Förvaltningen har vid så långt det är fysiskt möjligt anpassat stadens kapell utifrån olika trosinriktningar krav på ceremonier Ett stort antal så kallade borgerliga förrättningar har också genomförts.

Även vid stadens begravningsplatser har anpassningar gjorts för att tillgodose behovet av gravmönster och gravordningar utifrån olika trosuppfattningar. På exempelvis Strandkyrkogården finns särskilda gravkvarter för muslimska, grekisk ortodoxa, buddistiska och hinduistiska trosbekännare. Förvaltningen har där även upplåtit mark för ceremoniplatser som anordnats av buddistiska, hinduistiska och sikhiska trosbekännare.

Avtal med Judiska Församlingen

Judiska församlingen i Stockholm har uppdragit åt nämnden att ansvara för markskötsel och gravöppningar på deras fyra judiska begravningsplatser från och med april 2008. Markskötsel på den södra judiska begravningsplatsen upphandlades samtidigt som skötseln av södra delen av Skogskyrkogården och utförs av samma entreprenör. Däremot drivs markskötseln för den judiska begravningsplatsen belägen inne på Norra Begravningsplatsen i egen regi.

Markskötseln på de två historiska judiska begravningsplatserna på Kungsholmen har också under året handlats upp och utförs av samma entreprenör som har driftsentreprenaden på Galärvarvskyrkogården.

För att säkerställa att uppdraget från Judiska församlingen uppfylldes har nya rutiner byggts upp och en del förändringar i organisationen har skett för att samordna berörda delar av judiska församlingens verksamhet i förvaltningens organisation. Det gäller särskilt gravöppningar där judisk tradition kräver korta ledtider från dödsfall till gravsättning.

Förvaltningens bedömning är att de genomförda förändringarna fungerat tillfredställande och inneburit såväl ekonomiska som kvalitetsmässiga vinster för såväl kyrkogårdsnämnden som den Judiska församlingen i Stockholm

Utbyggnad av gravkicket gemensamma askgravplatser

Intresset för att gravsätta aska efter avlidna anhöriga i en gemensam askgravplats har visat sig vara stort. Nämnden har därför under året byggt en ny gemensam askgravplats på Skogskyrkogården i anslutning till de två redan befintliga. Dessutom har förslag tagits fram för en ny gemensam askgravplats på Norra Begravningsplatsen. Här har extern konsult med kompetens inom landskapsarkitektur anlåtats för att ta fram idéer om gravplatsens utformning. Denna nya gemensamma askgravplats planeras att tas i bruk under 2009.

Sortiväggen i Heliga korsets kapell

I Heliga korsets kapell på Skogskyrkogården byggdes den bakre glasväggen så att den kunde sänkas ner och öppna kapellet mot det omgivande landskapet. Maskineriet och säkerhetsanordningarna för att göra detta är dock så ålderstigna att man sedan länge inte har öppnat väggen.

Under senare delen år 2007 sattes maskineriet istånd så att väggen tillfälligt gick att höja och sänka i samband med en filminspelning om världsarvet Skogskyrkogården.

Kyrkogårdsnämnden gav förvaltningen i uppdrag att under 2008 bygga om såväl maskineri som säkerhetsanordningar för att arkitekten Asplunds ursprungsidé med väggen ska kunna användas permanent. Detta har genomförts och en återinvigning kunde ske i samband med Allhelgonadagen. From våren 2009 kommer sortiväggen att kunna användas vid begravningsceremonier under särskilda tider och mot en bestämd avgift. Avgiften tas ut pga extrabemanning behövs.

KF:s MÅL FÖR VERKSAMHETSOMRÅDET:

2.4 Staden ska vara en attraktiv arbetsgivare

KF:s indikatorer	Periodens utfall	Prognos helår	Årsmål	KF:s årsmål	Period
 Sjukfrånvaro	6,2%		7,5 %	8 %	Årsredovisning 2008

KF:s indikator om sjukfrånvaro kommenteras under rubriken ”Särskilda redovisningar”

Personal

Vid årsskiftet 2008/2009 hade förvaltningen totalt 131 anställda (117 tillsvidareanställda och 14 visstidsanställda) motsvarande 128 helårsarbetare. Föregående år vid samma tidpunkt var motsvarande siffra totalt 146 anställda, motsvarande 132,6 helårsarbetare.

Därutöver har förvaltningen under 2008 haft 150 säsongsanställda. Föregående år var antalet 148.

Förvaltningen tillhandahöll feriearbete för 115 skolungdomar (motsvarande 153 feriearbeten) under sommarlovet. Föregående år tog förvaltningen emot 88 skolungdomar (motsvarande 117 feriearbeten).

Ett feriearbete, enligt stadens definition, är 6 timmars arbetsdag under tre veckor. Av verksamhetsmässiga skäl arbetar de flesta ungdomarna 8 timmar om dagen inom kyrkogårdsförvaltningen.

Under 2008 har 6 anställda avgått med ålderspension, två med särskild avtalspension samt två med anledning av att hel sjukersättning beviljats av Försäkringskassan, (totalt 10 personer). Av dessa befattningar har två återbesatts. Därutöver har två anställda slutat (på egen begäran) och gått till annan arbetsgivare. Tjänsterna har hållits vakanta i avvaktan nyrekrytering under 2009.

Utbildning.

Med anledning av SVT:s program ”Uppdrag granskning” kritiska reportage om en kistgravsättning i Vännäs församling, Luleå stift anordnade förvaltningen tillsammans

med branschorganisationen SKKF ett uppskattat etikseminarium i november månad för bl a samtliga anställda i förvaltningen och förtroendevalda i nämnden.

All tillsvidareanställd personal i förvaltningen har under hösten genomgått en miljöutbildning .

Gravadministrationssystemet Grav uppdaterades under hösten. Utbildningsinsatser genomfördes och skraddarsyddes för personalens olika behov. 50 personer deltog totalt och kom från samtliga verksamheter.

Behovet av kompetenshöjning varierar inom olika områden. Det krävs en bred och varierad kompetens inte minst inom kyrkogårdsarbetaryrket. Under året har bland annat en fördjupad utbildning i skötsel och underhåll av grönytor, yrkesbevisutbildning i träd- och buskvård, truckförarbevis, förarbevis för grävmaskin, utbildning i svetsning samt internutbildning i personalrapporteringsystemet LISA självservice genomförts inom begravnings- och serviceavdelningen.

Samtlig personal på krematorierna har genomfört årlig brandskyddsutbildning och samtliga kapellvärdar har genomfört årlig utbildning i hjärt- och lungräddning samt genomfört brandskyddsutbildning.

Förvaltningen har under året startat ett eget ledarutvecklingsprogram för våra åtta enhetschefer. Det har innefattat kontinuerlig handledning i grupp med extern handledare för att förtydliga och reflektera kring arbetsledarrollen. Vidare har studiebesök genomförts i stadshuset där bl a ansvarigt borgarråd mötte upp. Flera av enhetscheferna deltog också i SKKF:s studieresa till Prag under hösten.

Även under 2008 har förvaltningsledningen getts möjlighet till engelsk språkträning för att bättre kunna ta emot internationella besök. Liknande utbildning har också personal vid våra kundmottagningar med internationella kundkontakter fått.

Under hösten har begravningsentreprenörerna erbjudits utbildning i ”GRABO” bokning av ceremonier och kapell på webben. Totalt har 70 personer genomgått utbildningen.

Lönehantering till serviceförvaltningen

Löneadministrationen har under våren övertagits av stadens serviceförvaltning. Det fanns farhågor att kvaliteten i lönehanteringen för säsongsanställd personal skulle försämrats. Övergången har dock fungerat acceptabelt.

Medarbetarundersökning

Under våren har staden centralt genomfört en medarbetarundersökning. Kyrkogårdsförvaltningens resultat var något bättre än stadens genomsnitt, nöjd medarbetarindex var 61 att jämföra med genomsnittet för staden 59.

Stockholm i världsklass – vision 2030

Förvaltningens verksamhetsplanering ligger i linje med stadens vision för Stockholm år 2030 - "ett Stockholm i världsklass". Under året har de tillsvidareanställda medarbetarna vid tre tillfällen tagit del av interaktiva moduler där detta budskap kommunicerats från

såväl stadsdirektören som förvaltningschefen. Deltagandet bland de anställda har varit relativt lågt men ändå högre än genomsnittet för staden.

Modul 1 deltagande från kyrkogårdsförvaltningen 43% (staden 35%). Modul 2 deltagande från kyrkogårdsförvaltningen 53% (staden 35%). Modul 3 deltagande från kyrkogårdsförvaltningen 51% (staden 35%).

STADENS VERKSAMHETER SKA VARA KOSTNADSEFFEKTIVA

Kyrkogårdsnämnden ska enligt sin verksamhetsplan år 2008:

- med effektivt resursutnyttjande, rationella metoder och avvägd kvalitet bedriva begravningsverksamhet finansierad med landets lägsta begravningsavgift.
- bedriva serviceverksamhet som är självfinansierad och upplevs som prisvärd av kunderna.

KF:s MÅL FÖR VERKSAMHETSOMRÅDET:

3.1 Budgeten ska vara i balans

KF:s indikatorer	Periodens utfall	Prognos helår	Årsmål	KF:s årsmål	Period
□Nämndens budgetföljsamhet efter tekniska justeringar	99,2%		100 %	100 % (inga avvikande årsmål på nämndnivå)	Årsredovisning 2008
□Nämndens budgetföljsamhet före tekniska justeringar (%)	99,2%		100 %	100 % (inga avvikande årsmål på nämndnivå)	Årsredovisning 2008

Nämndens budget och bokslut för 2008

Nämndens budget för 2008 minskade med 0,6 Mkr i förhållande till budget år 2007.

Driftbudget	Bokslut 2007	Budget 2008	Bokslut 2008	Differens budget – bokslut 2008
Kostnader	Mkr	Mkr	Mkr	Mkr
Förvaltningschef, nämnd och stab	5,7	5,9	7,2	-1,3
Begravnings- och serviceavdelningen	56,1	61,0	60,6	+0,4
Tekniska avdelningen	37,8	35,9	39,0	-3,1
Administrativa avdelningen	41,3	38,8	37,9	+0,9
Kapitaltjänstkostnader	9,3	9,6	9,2	+0,4
<i>Avskrivningar</i>	6,3	6,4	6,4	
<i>Internräntor</i>	3,0	3,2	2,8	
Summa kostnader	150,2	151,2	153,9	-2,7
Intäkter	Mkr	Mkr	Mkr	Mkr
Avgifter	13,0	13,0	13,1	0,1
Fonduttag	8,1	8,0	8,0	0,0
Övrigt	11,8	10,7	14,3	+3,6
Netto	117,3	119,5	118,5	+1,0

Årets resultat visar ett överskott om 1,0 Mkr netto. Överskottet beror i huvudsak på ökade intäkter för skötsel av judiska begravningsplatsen mm.

Utfall jämfört med prognoser under året

I nämndens tertialrapporter har förvaltningen redovisat ett prognostiserat resultat om +0,5 Mkr i tertialrapport 1 och +0,7 Mkr i tertialrapport 2. Skillnaden mellan prognosen i T2 och bokslutet på +1,0 Mkr är acceptabel.

Kostnads- och intäktsutveckling

Såväl kostnaderna som intäkterna ökade mellan 2008 och 2007. Kostnaderna ökade med 3,7 Mkr vilket motsvarar 2,5 % och intäkterna med 2,5 Mkr vilket motsvarar 7,6%. Personalkostnaderna var oförändrade mellan åren.

Kostnaderna för entreprenader och köpta arbeten ökade under året med 3,3%.

Analys av balansräkning

Anläggningstillgångarnas totala värde har under 2008 minskat med 2,4 Mkr.

Avskrivningar har under året gjorts med 6,3 Mkr. Kostnaden för nyanskaffning avser enbart maskiner och uppgår till 2,5 Mkr, vilket är en ökning med 1,5 Mkr jämfört med föregående år. Inga utrangeringar av maskiner eller inventarier har gjorts. Pågående investeringsarbeten har aktiverats med 1,6 Mkr, varav 0,6 Mkr avser nytt Skogskrematorium, 0,1 Mkr sortiväggen i Heliga Korsets kapell och 0,9 Mkr bevattningsanläggning på Norra begravningsplatsen.

Omsättningstillgångarna har ökat med 0,4 Mkr. Kundfordringar har minskat med 0,9 Mkr medan upplupna intäkter och förutbetalda kostnader ökat med 0,9 Mkr.

De kortfristiga skulderna har ökat med 3,3 Mkr, främst beroende på ökade leverantörsskulder.

Upplupna kostnader och förutbetalda intäkter har minskat med 0,4 Mkr till största delen att hänföra till upplupna löner som minskat då tidigare timanställd personal övergått till månadslön. Dessutom har en tidigare utredningspost 0,1 Mkr avseende erbjudandefakturor nu åtgärdats.

Projektmedel m.m.(Miljömiljarden)

Kyrkogårdsnämnden har med finansiering från Miljömiljarden utrustat stadens två krematorier med mätutrustning för kontinuerlig mätning och registrering av kvicksilverhalten i utgående rökgaser. Den kontinuerliga mätningen och övervakningen av kvicksilverutsläpp från krematorierna kommer att leda till ökad förståelse och utveckling av rening och övervakning av rökgasreningsprocessen.

Projektet är ca 2 år försenat på grund av "barnsjukdomar" med utrustningen. Utrustningen är installerad och provdrift har ännu ej påbörjats men planeras att genomföras under första delen av 2009.

Förändring, förbättring och förnyelse

Nämnden avsatte i verksamhetsplan 9,0 Mkr för objekt och åtgärder under 2008 för att bland annat bevara eller återskapa byggnaders och begravningsplatsers funktion och utseende. Samarbetet med Judiska församlingen har medfört att ytterligare 1,0 Mkr tillförts denna budget, sammanlagt 10,0 Mkr. Inom denna ram skulle också mindre åtgärder för att tillföra begravningsplatser nya funktioner och åtgärder av underhålls- och reinvesteringskaraktär finansieras.

Totalt har åtgärder vidtagits för 12,2 Mkr. Följande större objekt har genomförts:

Trädvård	1,7 Mkr
Färdigställande av Strandkyrkogården och kv 28 på Skogskyrkogården	1,7 Mkr
Iordningsställande av askgravplatser	0,4 Mkr
Beläggningsarbeten	0,5 Mkr
Restaurering av kulturobjekt	0,9 Mkr
Fastighetsunderhåll och energisparåtgärder	4,6 Mkr
Renovering Skogskapellet	0,7 Mkr
Ommurning av ugnar	0,8 Mkr
Skyltprojekt	0,6 Mkr

Färdigställande av Strandkyrkogården

Arbetena har under året främst rört dräneringsåtgärder inom gravkvarter för maskinell skötsel av begravningsplatsen. En del åtgärder har skjutits fram till 2009, bland annat färdigställande av gravkvarter med rumsbildande häckar, trädplantering m.m.

Trädvård

Trädvårdsåtgärderna har främst inriktats på att förhindra spridning av almsjukan som fått fäste främst inom Norra begravningsplatsen och Brännkyrka kyrkogård men även almar på Spånga kyrkogård har drabbats. Kostnaderna omfattar fällning, bortforsling av ris och borttagning av stubbar samt återplantering.

Vidare har etapp två i förnyingsprojektet av björkblocket på Skogskyrkogården genomförts under året samt övrig trädvård som gallring, kronrensning, avlastningsbeskärning, kronreducering samt kronstabilisering av äldre träd.

Fastighetsunderhåll och energisparåtgärder.

Inom posten fastighetsunderhåll och energisparåtgärder har förvaltningen bl a bokfört kostnader för iordningställande av ny lokal för kundmottagning på Norra begravningsplatsen (Grindstugan), installation av värmepumpar på Norra begravningsplatsen och Västberga samt energisparåtgärder på Skogskyrkogården och Norra begravningsplatsens förråds- och arbetslokaler. En stor del av kostnaderna beror på akuta åtgärder som behövt göras som resultat av den systematiska genomgången av fastighetsbeståndet, s k eftersatt underhåll.

Skogskapellet m m.

Under året har omfattande stenrestaureringar och förbättringar skett i Skogskapellets entré och kapellets närområde. Förvaltningen har även påbörjat arbete med att belägga

krönen på murarna vid Skogskrematoriet med målad stålplåt för att ersätta den kopparplåt som regelbundet stjåls från murarna.

Investeringar

Investering	Budget 2008 Mkr	Bokslut 2008 Mkr
Skogskrematoriet	3,0	0,6
Begravningsplats på Järvafältet	5,0	0,0
Utbyte av maskiner	2,5	2,5
Bevattning Norra begravn.platsen	4,0	0,8
Sortiväggen	0,0	0,2
Sa:	14,5	4,1

Skogskrematoriet

Skogskrematoriet är idag på flera sätt utslitet vilket innebär höga underhållskostnader samt en svårhanterbar arbetsmiljö för de anställda. För att förbättra anläggningens driftsäkerhet behöver också krematorieugnar, rökgasrening och kylutrustning moderniseras. I en förstudie studerades olika sätt att modernisera krematoriet. Studien rekommenderade att moderniseringen genomförs genom att uppföra ett nytt krematorium i närheten av nuvarande krematorium. Stockholms stadsmuseum har under 2008 i en ”Kulturhistorisk konsekvensbeskrivning av förstudie för modernisering” tillstyrkt förstudiens rekommendation.

Kyrkogårdsnämnden fattade vid sammanträde i juni 2008 beslut om att den fortsatta planeringen skall utgå från alternativet nybyggnad av krematoriet på Skogskyrkogården. Förvaltningen har för avsikt att genomföra en arkitekttävling för att slutgiltigt gestalta en ny friliggande krematoriebyggnad.

Under senare delen av 2008 har fortsatta förberedelser vidtagits inom förvaltningen för att driva på arbetet med moderniseringen. En projektgrupp har bildats som bl a arbetar med att ta fram ett programförslag för det nya krematoriet. Det är ett viktigt underlag för den arkitekttävling som är tänkt att genomföras under 2009. Nämnden planerar att inkomma med förslag till genomförandebeslut till kommunstyrelsen i februari 2009.

Ny begravningsplats på Järva

Planeringsarbetet för ny begravningsplats på Järvafältet har fortsatt under 2008. Under 2008 har en översiktlig markkartering genomförts liksom en ny inventering och genomgång av fornminnen

Stadsbyggnadsnämnden beslutade den 11 december 2008 att godkänna ”Startpromemoria för planläggning av ny begravningsplats i Järva friområde”. Därmed finns ett politiskt beslut att påbörja ett detaljplanearbete för att säkerställa ett något mindre område än 25 ha vid korsningen av E18 och Akallälänken, söder om Hästa gård för begravningsändamål.

Förnyelse av maskinpark

Förvaltningen har bytt ut äldre maskiner och traktorer till en kostnad av totalt 2,5 Mkr.

Bevattningsanläggning på Norra begravningsplatsen

En upphandling av materiel samt installation av pumpbrunnar och automatiksystem på Norra begravningsplatsen genomfördes under hösten 2008. Installation av pumpbrunnar har skett under december månad. Schaktarbeten och ledningsdragning utförs i egen regi och personal har utbildats ibland annat svetsning av ledningsrör. Bevattningsanläggningen beräknas att byggas under åren 2009 och 2010.

KF:s MÅL FÖR VERKSAMHETSOMRÅDET:

3.2 Effektivitet och fokus på kärnverksamheterna

KF:s indikatorer	Periodens utfall	Prognos helår	Årsmål	KF:s årsmål	Period
□Administrationns andel av de totala kostnaderna	11,1%		11 %	minska	Årsredovisning 2008

Under 2008 har administrationens andel minskat från 11,8 % (2007) till 11,1 %.

SÄRSKILDA REDOVISNINGAR

Feriearbeten för ungdomar

Kyrkogårdsförvaltningen har liksom tidigare år erbjudit feriearbete åt skolungdomar, som enligt stadens kriterier, slutat åk 9 i grundskolan eller åk 1 och 2 i gymnasieskolan samt varit boende i Stockholms stad. De flesta har arbetat på våra begravningsplatser som kyrkogårdsarbetare. Några skolungdomar har också erbjudits arbete vid förvaltningskontoret samt vid världsarvets Skogskyrkogårdens informationscentrum (Visitors Center). Under 2008 har 115 skolungdomar arbetat under ferierna vilket är en ökning med 27 ungdomar jämfört med föregående år.

Av personliga eller verksamhetsmässiga skäl arbetade skolungdomarna i regel 8 timmar per dag inom vår verksamhet varför omfattningen motsvarar 153 feriearbetstillfällen, där ett feriearbetstillfälle definieras som arbete 6 timmar per dag under tre veckor. Redovisade kostnader för feriearbetarna är 1,4 Mkr, inkl personalförsäkring, varav förvaltningen erhållit 1,0 Mkr i ersättning från kommunstyrelsens anslag för feriearbeten.

Upphandling och konkurrensutsättning

Nämnden följer i huvudsak den beslutade aktivitetsplanen för 2008 med något undantag. Andelen upphandlad verksamhet var 2007 18,3 % av nämndens totala kostnader. Årsmålet var att andelen under år 2008 skulle öka till 20 %. Det ekonomiska bokslutet för 2008 visar att 18,5% av nämndens totala kostnader var upphandlad verksamhet. Noteras kan att nämnden gav ca 7 Mkr i ersättning till de församlingar i Stockholm som har allmänna begravningsplatser för de kostnader de har för sin begravningsverksamhet. Dessa i sin tur anlitar entreprenörer i varierande omfattning.

Driften av södra delen av Skogskyrkogården upphandlades under vintern och en ny driftsentreprise startade 2008-04-01 med ett avtal om tre år med två års option. Inget egenregianbud lades vid upphandlingen.

Judiska församlingen i Stockholm har uppdragit åt nämnden att ansvara för markskötsel och gravöppningar på deras fyra judiska begravningsplatser från och med april 2008. Markskötsel på den södra judiska begravningsplatsen upphandlades samtidigt som skötseln av södra delen av Skogskyrkogården och utförs av samma entreprenör. Däremot drivs markskötseln för den judiska begravningsplatsen belägen inne på Norra Begravningsplatsen i egen regi.

Markskötseln på de två historiska judiska begravningsplatserna på Kungsholmen har också under året handlats upp och drivs av samma entreprenör som har driftsenterprenaden på Galärvarvskyrkogården. Inget egenregianbud lades vid upphandlingen.

Upphandling har skett av riktning av gravöverbyggnader på Norra begravningsplatsen, förgyllning av inskription, tvätt av gravöverbyggnader samt trädvårdsåtgärder. Driftsenterprenaden på Galärvarvskyrkogården som drivs av Samhall Avebe med ett gott resultat har förlängts med två optionsår och sträcker sig nu fram till år 2010. Beskärning av häckar på Sandsborgskyrkogården har under 2008 handlats upp i mindre delar. Detta kommer att fortsätta även under 2009.

Under såväl hösten 2007 som våren 2008 inbjöd förvaltningen representanter för markskötselentreprenörer till överläggning om hur framtida entreprenader för drift av begravningsplatser ska läggas upp. Intresset från branschen var dock svagt varför överläggningarna inte genomfördes.

Avknoppning

Förvaltningen har inga verksamheter som finansieras med ”pengsystem”. Verksamheten skall upphandlas i konkurrens. Personal som önskar ”starta eget” har möjlighet att i dialog med förvaltningsledningen få stöd i detta arbete. Några sådana initiativ har inte inkommit under 2008. I de upphandlingar som genomförts har varken egenregiverksamheten eller ev. avknoppare lagt anbud.

Sjukfrånvaro

Sjukfrånvaron var vid årets slut 2008 6,2 %. Vid årsskiftet 2007/2008 var sjukfrånvaron 8,2 %.

Förvaltningens årsmål för sjukfrånvaron 2008 var 7,5 %. Det långsiktiga målet är att till utgången av år 2010 ligga under 5 %.

Under 2008 omreglerades ett antal tjänster för anställda som hade sjukersättning tillsvidare, så deras eventuella sjukskrivning stod i proportion till verklig sysselsättningsgrad och inte som tidigare 100 %.

Detta innebar ett mer rättvisande resultat för förvaltningens sjukfrånvaro.

Bland de anställda så har kvinnorna (företrädesvis administrativ personal) totalt sett en högre sjukfrånvaro än männen, 7,4 % respektive 5,5 %. Inom båda kategorierna är det den äldre personalen, från 55 år till 65 år som står för de högre sjukskrivningstalen.

Korttidssjukfrånvaron är generellt sett låg inom förvaltningen och de flesta långtidssjukskrivningarna har svårartade/komplicerade medicinska diagnoser, där sjukskrivningarna fortlöper i avvaktan medicinsk rehabilitering. Förvaltningens hälsoarbete har därför främst inriktats på förebyggande arbete, för att om möjligt förhindra nya långtidsskrivningar. Alla chefer har ett tydligt uppdrag att tidigt uppmärksamma signaler som kan leda till sjukfrånvaro och lägga handlingsplaner för att hitta lösningar. Det kan t ex innebära flexibla arbetsformer och arbetstider för den enskilde, uppmuntra och stödja friskvårdsaktiviteter, se över den fysiska och psykiska arbetsmiljön och ha en väl fungerande kommunikation på arbetsplatsen.

Under våren 2008 anordnades ett chefsseminarium där temat hade ovan beskrivna inriktning. Detta har också följts upp under den externa handledning som alla enhetschefer kontinuerligt deltagit i under året. Förvaltningen har under året utbildat anställda för att verka som hälsocoacher på arbetsplatserna och erbjuder också all personal 1 timmes friskvård per vecka på betald arbetstid. Därutöver subventionerar förvaltningen friskvårdsaktiviteter för den enskilde anställde med 75 % av kostnaden upp till 4 000 kronor per kalenderår.

Trots att förvaltningens anställda har en hög medelålder (en av stadens högsta) och därmed bedöms ha en förväntad relativ hög sjukfrånvaro, så tror förvaltningen att med fortsatta insatser kunna nå KF målet om en sjukfrånvaro under 5 % till utgången av år 2010.

Från och med 2008 års årsredovisning ska även frisknärvaron redovisas. Definitionen på frisknärvaroindikatorn är andelen anställda som inte har varit sjuk en enda gång under den aktuella perioden (kalenderåret). Anställda är alla månadsavlönande som har jobbat under den aktuella perioden. Även anställda som jobbat kortare period ingår i siffrorna, vilket ger ett högt antal anställda. För förvaltningens del ingår alltså säsonganställda som varit anställda mer än tre månader (säsonganställda som jobbar kortare tid än tre månader och skolungdomar är timanställda). Av stadens redovisade siffror utgör då antalet anställda för förvaltningens del 220 personer. Frisknärvaron är 39 % vilket ligger exakt på samma procentuella andel som staden som helhet uppvisar.

Diskriminering

Förvaltningen har inte haft några diskrimineringsärenden.

Jämställdhets- och mångfaldsplan

Förvaltningen har uppfyllt sina mål och åtaganden som finns redovisat i 2008 års jämställdhets- och mångfaldsplanplan och har inga avvikelser att rapportera. 2009 års jämställdhets- och mångfaldsplan är tydligare definierad och kommer därmed att kunna följas upp på en bättre och mer konkret nivå.

Förvaltningen har under år 2008 haft en fortsatt mycket låg personalrörlighet. Det gör att fördelningen på kön, ålder och etnicitet är i stort sett identisk sedan föregående år.

Bland administrativ personal, krematorietekniker och kapellvärdar är könsfördelningen jämn medan den största yrkesgruppen kyrkogårdsarbetare är starkt mansdominerad. Förhållandet ändras när säsongsanställda och feriearbetare rekryterats. Av 2008 års säsongsanställda var 75 kvinnor och 74 män. Bland skolungdomarna var 64 flickor och 51 pojkar.

Målet om minskad sjukfrånvaro beroende på förebyggande hälsoarbete har lyckats bättre än vad som prognostiserades i planen.

Inga anmälningar av diskriminerande karaktär eller sexuella trakasserier har förekommit. Kartläggningen av löner visar fortsatt inga diskriminerande strukturer. Utvecklingsinsatserna för företrädesvis enhetschefer har genomförts planenligt. Arbetet med att uppmana och stödja kvinnor att söka arbetsledande befattningar har resulterat i att två kvinnor under året har internrekryterats till dessa befattningar.

Övertalighet

Förvaltningen har under 2008 inte haft någon övertalighet.

Synpunkter och klagomål

Synpunkter och klagomål hanteras i första hand i direkt dialog mellan ansvarig enhetschef och den klagande. Det kan förekomma synpunkter såväl från gravrättsinnehavare, anhöriga, besökare som från begravningsbyråer eller andra. Förvaltningen utreder alltid det inträffade och, där det är befogat, ser över sina rutiner. I vissa fall tillskriver den klagande kyrkogårdsnämnden/förvaltningen. Under år 2008 har 11 sådana klagomål registrerats.

Övervägande delen av klagomålen handlar om brist på bevattning, brist på öppna toaletter, brist på sittplatser, brister i gravskötsel och plantering samt brister i återställande efter gravöppning. I sällsynta fall kommer klagomål på förvaltningen i samband med begravningsceremoni i våra kapell eller vid gravsättning av urna.

Förvaltningen kompenserar gravrättsinnehavaren när brister i gravskötsel förekommit. Förutom omedelbar rättelse kan förvaltningen också förlänga gravskötselavtalet utan kostnader för gravrättsinnehavaren. Detta har skett i 34 fall under 2008.

I ett (1) ärende under 2008 har skadeståndsanspråk riktats mot nämnden med anledning av en gravsättning på Norra begravningsplatsen. Förvaltningen bestrider skadeståndsanspråket. Ärendet har överlämnats till stadens försäkringsbolag för bedömning i dialog med stadens jurister.

Kyrkogårdsförvaltningen har även under 2008 fått positivt gensvar från kunder och allmänheten i form av många tackbrev och berömmande telefonsamtal.

Redovisning av kommunfullmäktiges uppdrag till nämnderna

Uppdrag :

Stadens nämnder ska tillämpa IT-program för Stockholms stad. IT-programmet ska tillämpas i verksamheterna från 1 juli 2008. Nämnderna ska genomföra en anpassning till den egna verksamheten som en del i verksamhetsplanering och uppföljning inom stadens integrerade ledningssystem.

Stadens nämnder ska säkerställa att IT-programmet efterföljs och att nyttoeffekter uppnås genom att årliga uppföljningar genomförs.

Kyrkogårdsnämnden följer stadens regler och riktlinjer för IT-verksamheten. Under året har förvaltningen vidareutbildat samtliga användare i verksamhetssystemet GRAV.

ÖVRIGA REDOVISNINGAR

Bokning via webb

Under 2005 och 2006 utvecklade förvaltningen ett system för bokning av ceremonilokaler och gravsättning via Internet. Begravningsbyråer ges genom den nya webb-applikationen möjlighet att göra preliminärbokningar direkt i förvaltningens begravningsadministrativa system utan att ha telefonkontakt med förvaltningen. Det nya arbetssättet ger förbättrade möjligheter att göra bokningar utanför förvaltningens telefontider. Den nya tjänsten testades under senhösten 2006 och sattes i full drift under våren 2007. Under 2008 har förvaltningen utbildat ytterligare ca 70 representanter från begravningsbyråer i systemet.

Internationellt och nationellt samarbete

Kyrkogårdsnämnden och dess förvaltning har haft ett relativt omfattande nationellt och internationellt samarbete och informationsutbyte. Genom nämndens medlemskap i Sveriges kyrkogårds- och krematorieförbund (SKKF) finns informationsutbyte inom ICF (International Cremation Federation).

Sedan många år tillbaka har kyrkogårdsförvaltningen institutionellt medlemskap i ICOMOS Sweden (International Council on Monuments and Sites) för att stärka förvaltarskapet av världsarvet Skogskyrkogården. ICOMOS står Unesco mycket nära som rådgivare och samarbetspartner. Under temat ”Religiöst arv och helgade platser” anordnade ICOMOS Sweden i april månad en seminariedag om världsarvet Skogskyrkogården.

Kyrkogårdsförvaltningen deltog med tre representanter i organisationen ASCE:s (The Association of Significant Cemeteries in Europe/Förbundet för betydelsefulla begravningsplatser i Europa) årliga möte, denna gång i Liverpool, England. Ämnet för konferensen var frivilligarbete och volontärverksamhet, (The Role of Volunteers in Cemetery Care and Restoration).

Inom nätverket Nordiska Världsarv deltog förvaltningen med tre representanter vid en konferens i Ilulissat, Grönland (Danmark) månadsskiftet augusti-september. Temat för

konferensen var den globala uppvärmningens konsekvenser för världsarven samt hur det nordiska samarbetet i världsarvsfrågor skall stärkas.

Förvaltningen har även deltagit i nätverket Världsarv i Sveriges (VIS) konferens i Falun med bl. a besök i världsarvet Falun och kopparbergslagen.

Representanter från förvaltningen har under längre tid varit medlemmar i styrelsen för Sveriges kyrkogårds- och krematorieförbund (SKKF) samt för dess forskningsstiftelse och tekniska delegation. Stockholm är förbundets största enskilda medlem. SKKF:s årliga rikskonferens hölls i maj månad i Motala. Arrangör var Motala Griftegårdsnämnd. Stockholm representerades av såväl politiker från kyrkogårdsnämnden som chefstjänstemän. Konferensen behandlade bl a etiska frågor inom begravningsbranschen med anledning av Sveriges Televisions program "Uppdrag granskning" som kritiskt granskat en kistgravsättning i Vännäs församling, Luleå stift

SKKF:s regionala avdelning SSIB har haft flera aktiviteter under året. Kyrkogårdsförvaltningen stod som värd för en konferens i Globe Hotel i april månad där såväl trädskjudomar som kyrkogården som turistattraktion behandlades.

Förvaltningen har även 2008 deltagit i den gemensamma konferens Svenska kyrkans församlingsförbund och Föreningen Sveriges kyrkogårdschefer (FSK) arrangerade kring begravningsfrågor. Denna gång var konferensen i Uppsala i början av september månad.

Förvaltningsledning och nämndens presidium deltog i oktober i det årligen återkommande storstadsmötet mellan huvudmännen för begravningsverksamheterna i Malmö, Göteborg och Stockholm. Denna gång var mötet förlagt till Göteborg.

Förvaltningen har även deltagit och föreläst vid en konferens i Argentina i oktober (konferensstema: Kulturminnesmärken på begravningsplatser). Arrangörsskapet delades av fem olika aktörer bl a en systerorganisation till europeiska ASCE

Liksom år 2007 har förvaltningen deltagit i Parnerskap Alnarp, Sveriges Lantbruksuniversitet, ett samarbetsnätverk för att stödja forskning och utveckling inom kyrkogårdsbranschen.

Det så kallade Begravningsrådet har under 2008 sammanträtt fyra gånger. Rådet består av representanter från Svenska Kyrkan, Församlingsförbundet och SKKF. Förvaltningschefen ingår i rådet som en av SKKF:s tre representanter Rådet kan komma att spela en viktig roll som företrädare för hela begravningsbranschen i kontakter med bl a kulturdepartementet.

Förvaltningschefen är också kallad som sakkunnig i den av kulturministern under 2008 tillsatta begravningsutredningen som ska göra en översyn av nuvarande begravningslag. Utredningen ska lämna sitt slutbetänkande i september 2009.

Nämndens arbete under året

Kyrkogårdsnämnden har haft följande sammansättning under året:

Ledamöter

Ordförande Yvonne Fernell-Ingelström (m)
Vice ordf Magnus Jarnling (mp)

Bo Sundin (m)
Berith Öhrnberg (m)
Lotta Gravenius (fp)
Lilian Falkbäck (s)
Bo Johnsson (s)

Ersättare

Madeleine Kock (m)
Elisabet Stålhjem (m)
Arni Arnason (m) tom 31 maj 2008
Åsa Ekelund (m) from 1 oktober 2008
Thomas Erlandsson (fp)
Ellinor Rydén-Palm (s)
Svante Haggren (s) from 1 febr. 2008
Hilda Hallander (mp)

Förvaltningschef Mats Larsson

Sekreterare Ewa Dahl

Nämnden har sammanträtt sju gånger under 2008. I samband med junisammanträdet genomfördes ett studiebesök på Bromma kyrkogård, Spånga kyrkogård samt Järvafältet.

Nämnden har under året beslutat godkänna

- Verksamhetsberättelse med bokslutskommentarer för år 2007.
- Underlag till budget för 2009 och inriktning 2010 och 2011.
- Förverkande av gravrätter förbesiktade 2006
- Tertiärrapport 1 för kyrkogårdsnämnden.
- Yttrande över revisionsrapport nr 11/207 underhållsbehov i stadens anläggningar och fastigheter.
- Yttrande över revision av kyrkogårdsnämndens verksamhet 2007.
- Tertiärrapport 2 för kyrkogårdsnämnden
- Ansökan om extra bidrag för renovering av Gustaf Vasa kyrkas kolumbarium
- Modernisering av Skogskrematoriet.
- Återtågande av gravrätter där gravrättstiden löpt ut
- Förverkande av gravrätter förbesiktade 2007
- Verksamhetsplan för kyrkogårdsnämnden 2009
-

Nämnden har beslutat i följande upphandlingsärenden:

- Upphandling av markskötsel på södra delen av Skogskyrkogården.
- Upphandling av bevattningsanläggning

Nämnden har besvarat följande remisser från kommunstyrelsen och stadsledningskontoret:

- Remiss om minskade utsläpp av växthusgaser i Stockholms stad 2015.
- Remiss avseende förslag till gemensam service för ekonomi
- Remiss av förslag till e-strategi för Stockholms stad
- Remiss om ”Kontaktcenter Stockholm – etablering av kontaktcenterorganisation i Stockholms stad ”.

- Remiss om plansamråd om förslag till detaljplan för rumänsk ortodox kyrka vid Ålgrytevägen i stadsdelen Bredäng.
- Remiss avseende förslag till gemensam IT-service för Stockholms stad.
- Remiss om skapandet av ett multireligiöst centrum i Skärholmen som ett alternativ till det planerade moskébygget.
- Remiss om kortare plan- och byggprocess samt renodling av ansvar för vissa tekniska processer inklusive revidering av reglementen.
- Remiss av förslag till vision Järva 2030 (Järvalyftet)

Förvaltningen har redovisat och besvarat följande frågor och uppdrag till nämnden:

- Belysning på begravningsplatser
- Krematoriernas utsläpp m m
- Svar på skrivelse beträffande hanteringen vid kistbegravningar.
- Resultat av stadens medarbetarenkät 2008
- Svar på skrivelse beträffande stadens organisation.
- Begäran om rättegångsfullmakt för stadsledningskontorets juridiska avdelning.

Nämnden har därutöver fått följande muntliga föredragningar:

- Kyrkogårdsförvaltningens nöjdhetsundersökning 2007, Linda Zetterman USK.
- Den antikvariska synen på nybyggnad alternativt ombyggnad av Skogskrematoriet, Lotta Backlund Stockholms stadsmuseum
- Världsarvet Skogskyrkogårdens nya hemsida, Anna Hegethorn, kyrkogårdsförvaltningen
- ”Kyrkogårdsförvaltningen; Den guidade visningen och Visitors Center. Besökarnas upplevelse av världsarvet Skogskyrkogården ”, Anna Hegethorn, kyrkogårdsförvaltningen

Nämnden genomförde under oktober månad ett studiebesök i Köpenhamn och Bispebjergs kyrkogård. Särskilt intresse väckte besöket vid krematoriet då nämnden planerar en modernisering av Skogskrematoriet. I samband med resan besöktes också Malmö kyrkogårdsförvaltning som visade upp sitt belysningsprogram på Gamla kyrkogården i innerstaden.

Nämnden har som stående informationspunkt vid sina sammanträden en rapport om vilka frågor som aktualiserats av det nämndanknutna handikapprådet. Rådet har därutöver i anslutning till nämndens decembersammanträde bjudits in och deltagit i dialog med nämnden. Nämndens presidium har dessutom gemensamt med ordförande och vice ordförande i handikapprådet deltagit i ett seminarium om tillgänglighet på begravningsplatser, i Örebro april månad.

Inköp över 100 000 kr

Under tredje tertialet 2008 har följande inköp gjorts över 100 000 kr.

Ver.nr	Ikb	Leverantör	Belopp	Avser
20023352	111	Björks busstrafik	138 675,00	Studieresa
20023381	111	VVS & Miljöbussen	101 152,00	Grindstugan

20023604	111	Skanska AB	104 100,00	Renovering av stenar
20023694	300	Aquadesign	198 030,50	Bevattning
20023542	072	GW asfalt	410 251,25	Skogskapellet
20024137	016	Metamatrix	119 616,00	Hitta graven
20024256	016	Agrando AB	150 000,00	Utbildning
20024299	011	SKKF	181 800,00	Etik seminariet
20024098	162	Tabo AB	243 000,00	Ommurning Räcksta
20025072	114	Traktor nord AB	142 600,00	Redskapsbärare
20024624	072	Ab Bång & Lewerth	101 920,00	Murkrön
20024997	072	Miljölandskap	164 185,57	Grindstugan
20024979	014	P 3 N system AB	185 000,00	Skyltprojekt
20024993	014	Sontax AB	127 358,50	Ljudanläggning
20025154	111	Beva bevattningsteknik	558 288,00	Bevattning
20025186	014	GW asfalt	134 092,75	Mur Hässelby
20024905	014	GW asfalt	295 827,25	Skogskapellet
20024629	010	St:erik försäkring	267 911,00	Försäkring
20025004	016	Agrando AB	239 890,50	Licenskostnader
20024946	300	AB Wilhelm Kindwall	133 760,00	Bil
20024933	300	AB Wilhelm Kindwall	133 760,00	Bil
20024667	111	Inköp av övriga maskiner och inventarier	1 084 100,00	Traktor
20024671	213	Inköp av övriga maskiner och inventarier	510 400,00	Utköp av traktorer

Redovisning av genomförd verksamhet

Ta emot stoft för förvaring och visning

Nämnden har haft tillräcklig kapacitet att ta emot kistor för förvaring och visning. Inga kistor har av kapacitetsskäl behövt hänvisas till kyllda lokaler utanför förvaltningens ansvarsområde.

Ceremonilokaler som kan upplåtas även utan religiösa symboler och utanför ordinarie arbetstid

Ceremonilokaler/kapell finns på sju av nämndens elva begravningsplatser. Tretton kapell ingår i kyrkogårdsförvaltningens driftansvar. På tre begravningsplatser finns församlingskyrkor. Under 2008 (2007) har 2 835 (2 947) begravningsceremonier hållits i dessa kapell. Det innebär att mindre än hälften av alla begravningsceremonier i Stockholm sker i nämndens kapell. Det är en klar ambition från församlingarna i staden att öka användningen av sina kyrkor för begravningsceremonier. Detta har sedan år 2000 klart påverkat användningen av kapellen på nämndens begravningsplatser. Nämndens kapell har varit ett komplement till stadens kyrkor. Det betyder att förvaltningen inte direkt arbetat med marknadsföring för att öka användningen av nämndens ceremonilokaler. Från med 2009 har nämnden beslutat om ett förändrat synsätt i frågan och kommer mer aktivt marknadsföra begravningskapellen.

Kremering och gravsättning

Skogskrematoriet och Räcksta krematorium har under 2008 (2007) utfört 7 509 (7 566) kremationer.

Med nuvarande tillstånd kan stadens två krematorier maximalt utföra 12 000 kremationer. Skillnaden behövs för att klara en långsiktig befolkningsökning, stillestånd i samband med underhållsarbeten, driftstörningar mm.

Bekosta transporter av kistor och urnor

Förvaltningen har en tvåårig överenskommelse med stadens begravningsbyråer om en fast schablonersättning för samtliga transporter som huvudmannen enligt begravningslagen ska bekosta vid en begravning. I överenskommelsen ställs krav på att transportören kan tillhandahålla transporter som uppfyller uttalade krav på etik och värdighet. Förvaltningen har under 2008 (2007) betalt ut 6,5 (6,9) Mkr för transporter av kistor och urnor.

Begravningsclearing och ersättning till/från andra huvudmän

Nämnden har till andra huvudmän för begravningsverksamheten betalt ut clearingersättning för stockholmare som bisatts, kremerats, transporterats och/eller gravsatts på begravningsplatser som inte är stadens egna. Den utbetalda summan för år 2008 (2007) är 5,9 (6,9) Mkr.

Nämnden har på motsvarande grund erhållit ersättning från andra huvudmän med 6,5 (6,0) Mkr.

Ersättning till församlingar som förvaltar allmänna och enskilda begravningsplatser

År 2008 (2007) har nämnden betalt ut ca 7,0 (6,8) Mkr som ersättning till de församlingar i Stockholm som har allmänna begravningsplatser för de kostnader de har för sin begravningsverksamhet. I ett särskilt ärende beviljades extra bidrag för renovering av Gustaf Vasa kyrkas kolumbarium. Nämndens bidrag till Romersk katolska församlingen för driften av deras enskilda begravningsplats har uppgått till totalt 0,2 Mkr.

Beslut i gravrättsfrågor.

Arbetet med att handlägga ärenden inom begravningsverksamheten som inte är av ren rutinkaraktär ökar i omfattning år från år. Detta syns dock inte direkt på antalet handlagda ärenden. Men tvister och oenighet tycks bli både mer djupgående och mer komplicerade. Dessutom får förvaltningen ta emot allt mer ”svårlösta” frågor per telefon. Dessa frågor registreras inte alltid som formella ärenden men tar ändå lång tid att handlägga eftersom de medför långa telefonsamtal.

Under 2008 (2007) har förvaltningen i den löpande verksamheten handlagt 206 (229) överlåtelser av gravrätt, registrerat 711 (545) anmälningar om ny gravrättsinnehavare och 222 (272) återlämnade gravrätter.

Under 2008 tog nämnden beslut om att förverka gravrätter på grund av vanvård vid två olika tillfällen under våren förverkade nämnden 677 gravar som efterbesiktigades under hösten 2007. I december tog nämnden beslut om att förverka 481 gravrätter som efterbesiktigades under hösten.

Under 2008 tog nämnden beslut att återta utgångna gravrätter som förvaltningen inte kan finna någon ny gravrättsinnehavare till. Total återtog nämnden 22 909 utgångna gravrätter under 2008.

Förvaltningen har under året genomfört tre (sju) medlingar enligt begravningslagen och 12 (14) ärenden om flyttning av stoft eller aska. Av dessa rör 6 (14) flyttning av aska och 6(0) flyttning av stoft. Dessutom har 4 (4) beslut fattats om en symbolisk flyttning. Det har i detta fall inte varit möjligt att flytta den gravsatta askan utan jord från den gamla gravplatsen har ceremoniellt flyttats till en ny gravplats.

Under året har ett (1) beslut om tvångsgravsättning av stoft genomförts. Förvaltningen har handlagt 1 884 (1 914) ansökningar att få sätta upp nya gravvårdar. Under året har 33 (37) ansökningar avslagits. Två (ett) beslut har överklagats till länsstyrelsen.

Arbete med gravrätter där upplåtelseiden gått ut

Förvaltningen har i mer begränsad omfattning än tidigare år genomfört en systematisk genomgång av områden där upplåtelseiden för gravrätter gått ut före år 2002. Genom detta har förvaltningen kunnat förnya gravrätterna för 318 (611) gravplatser.

Säkerhet

Förvaltningen har deltagit i konferenser och utbildning för stadens säkerhetssamordnare. Under året har en intensifierad utbildning genomförts avseende risk- och sårbarhetsanalys, (RSA). RSA är ett verktyg att klarlägga risker och sårbarheter med syfte att minska verksamhetens/stadens och samhällets sårbarhet. Förvaltningen genomförde under hösten en grundläggande RSA avseende hela förvaltningens verksamhet och redovisade analysen till stadsledningskontoret. Arbetet med att utveckla RSA-arbetet på lokal nivå fortskrider under 2009. Fortsatta utbildningssatsningar ska ske och stöd kommer att utgå från en rådgivarorganisation. Även stadsövergripande RSA-arbete vidareutvecklas 2009.

Uppföljning av internkontrollplan

Förvaltningen ska årligen följa upp att det interna kontrollsystemet fungerar tillfredsställande. Utifrån den i verksamhetsprogrammet presenterade risk- och väsentlighetsanalysen valde förvaltningen ut ett antal områden/rutiner som särskilt ska granskas .

Under 2008 har särskild kontroll skett enligt internkontrollplan för följande områden:

Vad som ska kontrolleras	Kontrolleras och rapporteras av	Rapporteras
Adm rutiner avseende löneutbetalningar	Chef adm avd	VB 2008
Uppföljning av hot mot personal, åtgärder	Chef begravn&service avd	VB 2008
Utreda risker för allvarliga trädskjudomar, åtgärder	Chef begravn&service avd	VB 2008
Miljörapportering enl. miljöbalken	Chef tekniska avd	VB 2008

Administrativa rutiner avseende löneutbetalningar

Förvaltningen gjorde en stickprovskontroll av underlagen för utbetalningen avseende tredje utbetalningstillfället i april. Ett antal anställda valdes slumpmässigt ut varefter alla transaktioner granskades. Inga brister hittades utan alla underlag var attesterade och var samstämmiga med tidsredovisningen.

Uppföljning av hot mot personal, åtgärder.

Förvaltningen har tagit fram ett förslag till ”Handlingsprogram vid hot och våld för Kyrkogårdsförvaltningen”. Handlingsprogrammet kommer att beredas med de fackliga organisationerna i januari 2009 innan det fastställs. Förvaltningen har särskilt följt upp eventuella hot och våldssituationer mot enskilda anställda under 2008. Det har skett såväl i förvaltningsgruppen som i förvaltningens interna riskgrupp. Lyckligtvis har inga sådana incidenter inträffat.

Utreda risker för allvarliga trädskjudomar, åtgärder.

Förvaltningen har under året utvecklat ett rapporteringsverktyg och inventerat och kartlagt träd inom förvaltningens anläggningar. Inventeringen är i stort sett klar på förvaltningens kyrkogårdar. I samband med inventeringen bedöms också trädens vitalitet. Inventeringen fortsätter sedan på de fyra judiska begravningsplatserna samt på innerstadsförsamlingarnas kyrkogårdar.

Det största hotet för trädbeståndet är i dag den aggressiva sorten av almsjukan. Almsjukan är en gränsöverskridande trädskjudom. Sjukdomen går varken att utrota eller bota. Den enda idag tillgängliga metoden är att begränsa spridningen genom avverkning av smittade träd.

Almsjukan förekommer främst på Norra begravningsplatsen och Brännkyrka kyrkogård, men även almar på Spånga kyrkogård är angripna. Ett 30-tal smittade träd har under hösten avverkats. Träd som tas bort ersätts av andra arter eller sorter för att återskapa miljön och inte utarma trädbeståndet. Ett samarbete med plantskolor har påbörjats för att om möjligt hitta andra arter med liknande karaktär. Förvaltningen strävar efter att använda ett flertal ersättningsarter/sorter för att inte riskera att trädbestånd slås ut på liknande sätt som almarna vid större epidemier. Utvecklingen av ett rapporteringsverktyg och bevakningen av våra almar fortskrider.

Andra trädslag som hotas av aggressiva trädskjudomar och skadegörare som finns i vår närhet men ännu inte drabbat förvaltningens anläggningar är ask, kastanj, pil och ek.

Kyrkogårdsförvaltningen har under det gångna året fördjupat samarbetet och samordningen med övriga aktörer, med sikte på att hitta en gemensam bas för rapportering av aggressiva trädskjudomar. Kontakter med andra förvaltningar i Stockholms Stad, Stockholmshem, trädvårdsföretag mfl. Målet är att i förlängningen få en gemensam dokumentation av aggressiva trädskjudomar för att på ett tidigt stadium upptäcka hotet mot vårt trädbestånd.

För att få kunskap och kunna förhindra eller minimera spridning av nya sjukdomar deltar förvaltningen i seminarier och deltar i kontaktnät både inom staden och i landet.

Miljörapportering enl. miljöbalken

Miljörapporteringen enligt *Miljöbalken* för de två tillståndspliktiga krematorieanläggningarna lämnades in till tillsynsmyndigheten i god tid före 31 mars.

Antalet gravskötseluppdrag 2008

Kyrkogård	Totalt					Avtalsperiod 2008		
	2004	2005	2006	2007	2008	1 år	Flera år	All framtid
Norra begr. pl.	25 621	25 384	25 547	25 037	25 041	4 525	8 986	11 530
Råcksta	2 193	2 159	2 218	2 121	2 230	1 121	1 109	0
Bromma	6 171	6 083	6 156	5 897	5 794	2 200	3 380	214
Hässelby	1 211	1 184	1 221	1 113	1 180	513	523	144
Spånga	2 782	2 788	2 879	2 755	2 836	1 197	1 301	338
Galärvarvet	1 082	1 084	1 088	1 088	1 094	8	10	1 076
Sandsborg	6 387	6 295	6 339	6 092	6 201	1 441	2 797	1 963
Skogskyrkog.	35 128	33 819	34 438	32 732	32 335	14 303	15 547	2 485
Brännkyrka	1 532	1 505	1 517	1 434	1 453	435	782	236
Västberga	3 343	3 242	3 241	3 107	3 097	1 125	1 777	69
Strandkyrkog.	21	31	63	84	103	83	20	0
Summa	85 471	83 574	84 707	81 460	81 364	27 077	36 232	18 055

Begravningsceremonier

Begravningsplats	Kapell	2004	2005	2006	2007	2008
Norra begravningsplatsen	Norra kapellet	346	387	195	327	252
	Stora gravkoret	52	44	129	56	57
Galärvarvskyrkogården	Galärvarvskapellet	9	19	17	9	23
Sandsborgskyrkogården	Sandsborgskapellet	88	74	58	48	27
Skogskyrkogården	Heliga Korsets kapell	284	209	250	155	145
	Hoppets kapell	1 008	871	823	836	810
	Trons kapell	714	714	678	702	695
	Uppståndelsekapellet	179	161	166	104	119
	Skogskapellet	133	126	140	164	250
	Uppst/Heliga korset				138	63
Västberga begravningsplats	Västberga kapell	30	12	25	12	12
Råcksta begravningsplats	Rosens kapell / Liljans kapell	380	422	373	396	382
Totalt		3 223	3 039	2 801	2 947	2 835

Antalet gravsättningar

(av olika slag fördelade på begravningsplatser under 2008 (2007))

Begravningsplats/ kyrkogård	Kistgrav- sättningar 2008 (2007)	Askgravsättningar i grav och nisch 2008 (2007)	Gravsättningar i minneslund 2008 (2007)	Totalt 2008 (2007)
Norra begravningspl.	92 (95)	562 (617)	214 (184)	868 (873)
Råcksta	67 (58)	74 (104)	280 (244)	421(359)
Bromma	21 (16)	279 (232)	226 (220)	526 (544)
Hässelby	7 (7)	56 (51)	89 (73)	152 (152)
Spånga	48 (55)	107 (106)	87 (90)	242 (193)
Galärkyrkogården	1 (1)	79 (31)	152 (112)	232 (166)
Sandsborg	18(8)	171 (195)	0 (0)	189 (201)
Skogskyrkogården	239 (299)	1 049 (1 110)	1 698(1 577)	2 986 (2 979)
Brännkyrka	0 (2)	73 (74)	277 (271)	350 (346)
Västberga	2 (9)	82 (111)	0 (0)	84 (117)
Strandkyrkogården	60 (54)	7 (9)	17 (16)	84 (78)
2008 (2007)	555 (604)	2 450 (2 640)	3 040 (2 787)	6 134 (6 031)

Antal kremeringar

Krematorium	2004	2005	2006	2007	2008
Skogskrematoriet	4 074	3 974	3 999	3 942	4021
Råcksta krematorium	3 707	3 703	3 534	3 614	3488
Summa	7 781	7 677	7 533	7 556	7 509

